

Sınıf Öğretmeni Adaylarının Kaynaştırmaya Yönelik Tutumlarının İncelenmesi

Aysel Orel*

Zahide Zerey**

Gökhan Töret***

Ankara Üniversitesi

Özet

Engelli çocukların toplumla bütünleşmeleri ve bağımsız yaşam becerilerini kazanmalarında kaynaştırma programlarının başarıyla yürütülmesi önem taşımaktadır. Kaynaştırma programlarının başarıyla yürütülmesinde sınıf öğretmenlerinin kaynaştırmaya yönelik tutumları etkili olmaktadır. Türkiye’de sınıf öğretmenlerinin kaynaştırmaya yönelik tutumlarını inceleyen çalışmaların sonuçlarına bakıldığında, öğretmenlerin kaynaştırmaya yönelik tutumlarının olumsuz olduğu ve kaynaştırma konusundaki bilgilendirmenin, tutumları olumlu yönde değiştirdiği görülmüştür. Bununla birlikte sınıf öğretmeni adaylarının kaynaştırmaya yönelik tutumlarını inceleyen az sayıda çalışmaya rastlanmıştır. Bu çalışma böyle bir gereksinimi karşılamak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın amacı sınıf öğretmeni adaylarının kaynaştırmaya yönelik tutumlarının, kaynaştırma dersi alıp almamaya değişkenine göre incelenmesidir.

Araştırma grubunu 2004-2005 eğitim-öğretim yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Lisans Programı 4. sınıfına devam eden 88 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplamak amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen "Bilgi Formu" ve Antonak ve Larivee (1995) tarafından geliştirilen ve Türkçe’ye uyarlama çalışmaları Kırcaali-İftar (1996) tarafından yapılan "Kaynaştırmaya İlişkin Görüşler Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmada ele alınan değişkenlerin kaynaştırmaya yönelik

* Öğrenci, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Zihin Engelliler Öğretmenliği ABD. E-posta: ayselorel@gmail.com

** Öğrenci, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Zihin Engelliler Öğretmenliği ABD. E-posta: pelinzerey@hotmail.com

*** Öğrenci, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Zihin Engelliler Öğretmenliği ABD. E-posta: gokhantoret@yahoo.com.tr

tutumlar üzerindeki etkisi Tek Faktörlü varyans analizi (ANOVA) ile belirlenmiştir.

Araştırmada, kaynaştırma dersi almanın sınıf öğretmeni adaylarının kaynaştırmaya ilişkin tutumları üzerinde olumlu yönde değişikliğe yol açtığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Kaynaştırma, tutumlar, sınıf öğretmenleri.

Engelli çocukların toplumla bütünleşmeleri ve bağımsız yaşam becerilerini kazanmalarında kaynaştırma programlarının başarıyla yürütülmesi önem taşımaktadır. Özel gereksinimli bireylerin eğitim ortamlarına tarihsel süreç içinde bakıldığında, ayrı yatılı/gündüzlü okullardan, kaynaştırma ortamında eğitime doğru bir geçişin olduğu görülmektedir. Özel gereksinimli çocukların ayrı yatılı/gündüzlü okullarda eğitim görmelerinin insan haklarına aykırı olduğu, bu bireylerin toplum yaşamına uyum sağlamakta zorlandıkları ve pek çok özel gereksinimli öğrencinin eğitimlerinin normal düzenleme içinde daha iyi karşılanabileceği görüşlerinden hareketle, ayrı okullarda eğitim daha az tercih edilen bir düzenleme biçimi alırken, kaynaştırma eğitimi daha fazla tercih edilen bir eğitim düzenlemesi haline gelmiştir (Kırcaali-İftar, 1998). Milli Eğitim Bakanlığı'ndan elde edilen verilere göre Türkiye'de 39.000 kaynaştırma öğrencisi bulunmaktadır.

Türkiye'de 30.05.1997 tarih ve 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile yasal olarak yerini alan "Kaynaştırma"; özel gereksinimli öğrencilere ve/veya sınıf öğretmenlerine destek eğitim hizmetlerinin sağlanması koşuluyla, özel

gereksinimli öğrencilerin normal eğitim ortamında eğitim almaları olarak tanımlanmaktadır. Kaynaştırmanın altında yatan temel anlayış, engelliler ile engelli olmayanlar arasındaki etkileşimin nicelik ve niteliğinin artacağı, böylece toplumsal engellerin ortadan kalkacağı ya da en azından azalacağı ve toplumsal kabulün artacağıdır (Kaner, 2000). Kaynaştırma uygulamasının özel gereksinimli öğrencilerin toplumla bütünleşmelerini kolaylaştırdığı (Kırcaali-İftar, 1998), akranlarıyla bir arada bulunarak tüm okul etkinliklerinden yararlanmalarına imkan sağladığı, akademik ve sosyal davranışların kazanımında etkili olduğu (Güzel-Özmen, 2003) belirtilmektedir.

Başarılı bir kaynaştırma uygulamasının, sınıf öğretmenin ve okul personelinin kaynaştırma uygulamasının gerekliliğine inanmaları ve bu konuda çaba göstermelerine, sınıftaki diğer öğrencilerin özel gereksinimli öğrenci ve kaynaştırma uygulaması hakkında bilgilendirilerek hazırlanmalarına ve hem öğretmen hem de özel gereksinimli öğrencinin destek özel eğitim hizmetleri almalarına bağlı olduğu belirtilmektedir (Batu, 2000; Kırcaali-İftar, 1998).

Kaynaştırma programlarının başarıyla yürütülmesinde sınıf öğretmenlerinin kaynaştırmaya yönelik tutumları etkili

olmaktadır. Türkiye’de sınıf öğretmenlerinin kaynaştırmaya yönelik tutumlarını inceleyen çalışmaların sonuçlarına bakıldığında, öğretmenlerin kaynaştırmaya yönelik tutumlarının olumsuz olduğu (Diken ve Sucuoğlu, 1999; Metin ve Çakmak, 1998; Uysal, 2003) ve kaynaştırma konusundaki bilgilendirmenin tutumların olumlu yönde değişmesini sağladığı (Yıkılmış, Şahbaz ve Peker, 1998; Gözün ve Yıkılmış, 2003) görülmüştür. Yapılan çalışmalarda, kaynaştırma ortamlarında görev yapan normal sınıf öğretmenlerine destek hizmet verilmediği ve bu öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi için hazırlanmadıkları görülmektedir. Öğretmenlerin engelli çocukların eğitimine yönelik hazırlanmamaları ve yeterli donanımına sahip olmamaları olumsuz tutumları beraberinde getirmekte ve kaynaştırma programlarının başarıyla uygulanmasını güçleştirmektedir (Kayaoğlu, 1999).

Sınıflarında kaynaştırma uygulaması yapılan sınıf öğretmenlerinin kaynaştırmaya ilişkin görüşlerini konu alan bir araştırmada (Uysal, 2003) öğretmenlerin %55’i kaynaştırmanın şu an yararlı bir uygulama olmadığını ve tamamlanması gereken pek çok eksiği olduğunu, %65’i kaynaştırma uygulamasının işlerini zorlaştırdığını, %67’si kaynaştırma uygulamasında sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan öğretmenler kaynaştırmanın başarılı olabilmesi için; sınıf öğretmenin, okul idarecisinin, kaynaştırma öğrencisinin ailesinin, yardımcı hizmet görevlilerinin, okuldaki diğer öğretmenlerin eğitilmesi,

ayrıca okulun fiziksel imkanlarının artırılması, sınıf öğretmenin kaynaştırmaya yönelik tutumunun değiştirilmesi ve özel eğitim desteği sağlanması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Metin ve Çakmak (1998), ilköğretim öğretmenlerinin kaynaştırmaya ilişkin görüşlerini inceledikleri çalışmalarında, öğretmenler kaynaştırmanın, yapmış oldukları çalışmalara ek olarak kendilerine materyal ve bilgi gereksinimi, ayrıca ailelere danışmanlık gibi ek yükler getireceğini ifade etmişlerdir.

MEB tarafından öğretmenlere kaynaştırmaya yönelik hizmet içi eğitim programları düzenlenmektedir. Ancak sınıf öğretmenliği lisans programlarında kaynaştırma dersine zorunlu olarak yer verilmediği, bu dersin programda seçimsel olarak bulunduğu görülmektedir. Sınıf öğretmeni adaylarının hizmet öncesinde kaynaştırmaya yönelik bilgilendirilmeleri, hizmete başladıklarında kaynaştırma uygulamalarının başarısı açısından son derece önemli görülmektedir (Yıkılmış, Şahbaz ve Peker, 1998).

Yıkılmış ve diğerleri (1998) sınıf öğretmenlerinin kaynaştırmaya yönelik olumlu tutum geliştirmelerinin, hizmet öncesinde ve hizmeti yürütürken; dersler, kurslar ve sertifika programları yoluyla bilgilendirilmeleri ile mümkün olabileceğini belirtmişlerdir.

Sınıf öğretmeni adaylarının kaynaştırmaya yönelik tutumlarını ve kaynaştırma dersinin tutumlara etkisini inceleyen az sayıda çalışmaya rastlanmıştır. Bu çalışma böyle bir gereksinimi

karşılıklı olarak amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Bu araştırmanın amacı, sınıf öğretmeni adaylarının kaynaştırmaya yönelik tutumlarının, kaynaştırma dersi alma değişkenine göre incelenmesidir. Bu amaçla aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Kaynaştırma dersi alma, sınıf öğretmeni adaylarının kaynaştırma uygulamasına ilişkin tutumlarında olumlu yönde bir farklılık yaratmış mıdır?

2. Kaynaştırma dersi alan ve almayan sınıf öğretmeni adaylarının "Kaynaştırmaya İlişkin Görüşler Ölçeği"nin 5 faktörüne göre aldıkları tutum puanları farklılaşmış mıdır?

3. Kaynaştırma dersi alan ve almayan sınıf öğretmeni adaylarının "Kaynaştırmaya İlişkin Görüşler Ölçeği"nin faktör maddelerinden aldıkları tutum puanları farklılaşmış mıdır?

Yöntem

Bu araştırma, kaynaştırma dersi alanın, sınıf öğretmeni adaylarının kaynaştırma uygulamasına ilişkin tutumlarına etkisini incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın bağımsız değişkeni kaynaştırma dersi almak, bağımlı değişkeni ise Kaynaştırmaya İlişkin Görüşler Ölçeği'nden alınan tutum puanlarıdır.

Araştırma Grubu

Araştırma grubunu, 2004 - 2005 eğitim-öğretim yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Programı dördüncü sınıf öğrencileri oluşturmuştur.

Ölçeğin verildiği derste bulunan tüm sınıf öğretmeni adayları araştırma grubunda yer almıştır. Araştırmaya 88 sınıf öğretmeni aday katılmıştır. Araştırma grubunu oluşturan sınıf öğretmeni adaylarına ilişkin bilgiler Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1

Araştırma Grubunu Oluşturan Sınıf Öğretmeni Adaylarına İlişkin Bilgiler

		n	%
Cinsiyet	Kadın	65	73,0
	Erkek	23	27,0
Kaynaştırma İle İlgili Ders Alma	Kaynaştırma Dersi Alan	55	62,5
	Kaynaştırma Dersi Almayan	33	37,5

Veri Toplama Araçları

Bilgi Formu

Araştırmada sınıf öğretmeni adaylarının kaynaştırmaya ilişkin ders alıp almadıklarını belirlemek için araştırmacılar tarafından hazırlanan Bilgi Formu (Ek 1) kullanılmıştır.

Kaynaştırmaya İlişkin Görüşler Ölçeği

Antonak ve Larivee (1995) tarafından, özel gereksinimli öğrencilerin genel eğitim sınıflarında öğrenim görmelerine yönelik öğretmen tutumlarını belirlemek amacıyla geliştirilen

ölçeğin Türkçe'ye uyarlanma çalışması Kırcaali-İftar (1996) tarafından yapılmıştır. 20 maddeden oluşan ölçeğin yapı geçerliği analizinde 5 faktörden oluştuğu görülmüştür. 4., 5., 7., 8., 12., 14., 18., 19. maddelerin "Kaynaştırma Sınıf Kontrolü" ve "Kaynaştırmaya Karşı Görüşler" ile, 9., 15., 17. maddelerin "Sınıf Öğretmeninin Yeterliliği" ile, 2., 3., 13., 16., 20. maddelerin "Kaynaştırmanın Yararları" ile, 1. ve 6. maddelerin "Engelli Öğrencinin Yeterliliği" ve "Kaynaştırmanın Faydası", 10. ve 11. maddelerin ise "Kaynaştırmanın Olumsuz Etkisi" ile ilişkili oldukları belirlenmiştir.

Ölçek Likert tipi yapıya sahip olup; 1 = "Tümüyle Katılıyorum", 2 = "Katılıyorum", 3 = "Kararsızım", 4 = "Katılmıyorum", 5 = "Kesinlikle Katılmıyorum" olmak üzere beşli dereceleme ile cevaplandırılmaktadır. Ölçekte 10 olumsuz madde bulunmakta, bu maddeler tersten puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 20, en yüksek puan ise 100'dür. Puan yükseldikçe tutumlar olumsuzlaşmaktadır.

Ölçeğin güvenilirlik çalışmasında, Cronbach alpha iç tutarlık katsayısı 0.80 olarak bulunmuştur.

Kaynaştırmaya İlişkin Görüşler Ölçeği Ek 2'de yer almaktadır.

Tablo 2

Kaynaştırma Dersi Alan ve Almayan Grupların Ölçekten Elde Ettikleri Puanlara İlişkin Betimsel İstatistikler

Verilerin Toplanması

Sınıf Öğretmenliği Lisans Programı 4. sınıf A ve B gruplarına bir gün arayla farklı derslerde "Bilgi Formu" ve "Kaynaştırmaya İlişkin Görüşler Ölçeği" birlikte verilmiştir.

Verilerin Analizi

Verilerin analizi ölçekten elde edilen toplam puanla ve SPSS paket programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. İstatistiksel testler için .05 alfa düzeyi kullanılmıştır.

Bulgular

Tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) kaynaştırma dersi alan ve almayan sınıf öğretmeni adaylarının kaynaştırmaya yönelik tutumlarının farklılaştığını göstermiştir [$F(1-86)=16,478$, $p<.05$].

Grupların ortalama puanlarına bakıldığında, kaynaştırma dersi alanların ($\bar{x}=52,54$), almayanlara ($\bar{x}=59,24$) göre daha olumlu tutumlara sahip oldukları görülmektedir. Kaynaştırma dersi alan ve almayan grupların ölçekten elde ettikleri puanlara ilişkin betimsel istatistikler Tablo 2'de yer almaktadır.

	x	Medyan	ss	Min.	Max.	Çarpıklık	Sivrilik
KD Alan	52,54	51	7.58	39	71	.559	-.521
KD Almayan	59,24	60	7,35	39	73	-.142	.473

Kaynaştırma dersi alıp-almama değişkeni tutumlardaki değişkenliğin .16'sını ($\eta^2 = .16$) açıklamaktadır.

İlişkisiz örneklemeler için t - testi sonuçlarına göre, kaynaştırma dersi alanlarla almayanların tutumları ölçeğin 1., 3., 4. ve 5. faktörleri için farklılaşmıştır.

➤ Grupların faktör 2'den (sınıf öğretmenin yeterliliği) elde ettikleri toplam puanlar farklılaşmamıştır [$t = 1,10$, $p < .05$].

➤ Faktör 1 (kaynaştırma sınıf kontrolü ve kaynaştırmaya karşı görüşler) için kaynaştırma dersi alanlarla ($\bar{x} = 23,76$) almayanların ($\bar{x} = 26,00$) puanları farklılaşmaktadır [$t = 2,02$, $p < .05$].

➤ Faktör 3 (kaynaştırmanın yararları) için kaynaştırma dersi alanlarla ($\bar{x} = 10,60$) almayanların ($\bar{x} = 12,33$) puanları farklılaşmaktadır ($t = 3,54$, $p < .05$).

➤ Faktör 4 (engelli öğrencinin yeterliliği ve kaynaştırmanın faydası) için kaynaştırma dersi alanlar ($\bar{x} = 5,32$) ile almayanların ($\bar{x} = 6,30$) puanları farklılaşmaktadır [$t = 2,91$, $p < .05$].

➤ Faktör 5 (kaynaştırmanın olumsuz etkisi) için kaynaştırma dersi alanlar ($\bar{x} = 3,16$) ile

almayanların ($\bar{x} = 4,45$) puanları farklılaşmıştır [$t = 4,01$, $p < .05$].

Kaynaştırma dersi alan ve almayan sınıf öğretmeni adaylarının, "Kaynaştırmaya İlişkin Görüşler Ölçeği"nin faktör maddelerinden aldıkları tutum puanlarının 3., 6., 10., 11., 12., 13., 16., 18. ve 19. maddelerde farklılaştığı görülmüştür. Grupların ölçeğin bu maddelerinden elde ettikleri ortalama puan, standart sapma, serbestlik derecesi, t ve p değerleri Tablo 3'de verilmiştir.

- "Kaynaştırmanın sağladığı toplumsal etkileşim, öğrenciler arası farklılıkların anlaşılmasını ve kabul edilmesini kolaylaştırır" maddesinde iki grubun puanları farklılaşmıştır [$t = 3,06$, $p < .05$].

- "Normal sınıfta bulunmanın yol açtığı zorlu koşullar, özürlü öğrencinin akademik gelişimini hızlandırır" maddesinde iki grubun puanları farklılaşmıştır [$t = 3,27$, $p < .05$].

- "Sınıfta özürlü bir öğrencinin bulunması, normal öğrencilerin öğrenciler arası farklılıkları kabullenmesine katkıda bulunmaz" maddesinde iki grubun puanları farklılaşmıştır [$t = 3,49$, $p < .05$].

- "Özürlü öğrencinin kaynaştırılması, bağımsızlık kazanmasına katkıda bulunmaz"

maddesinde iki grubun puanları farklılaşmıştır [t =3,67, p< .05].

- “Kaynaştırma öğrencisi bulunan bir sınıfta kontrol sağlamak, kaynaştırma öğrencisi bulunmayan bir sınıfta kontrol sağlamaktan daha zor değildir” maddesinde iki grubun puanları farklılaşmıştır [t =2,82, p< .05].

- “Özürlü öğrencinin kaynaştırılması, sınıftaki normal öğrenciler açısından yararlı olabilir” maddesinde iki grubun puanları farklılaşmıştır

[t =3,52, p< .05].

- “Özürlü öğrenciye normal sınıftaki tüm etkinliklere katılabilmesi için her türlü fırsat verilmelidir” maddesinde

iki grubun puanları farklılaşmıştır [t =2,12, p< .05].

- “Özürlü öğrencinin eğitimini en iyi şekilde gerçekleştirecek kişiler, özel eğitim öğretmenleridir” maddesinde iki grubun puanları farklılaşmıştır [t =4,40, p< .05].

- “Özel sınıftaki ayrıştırılmış eğitim, özürlü öğrencinin toplumsal ve duygusal gelişimi açısından yararlıdır” maddesinde iki grubun puanları farklılaşmıştır [t =2,37, p< .05].

Tablo 3

Kaynaştırma Dersi Alan ve Almayan Sınıf Öğretmeni Adaylarının Tutum Puanlarının Farklılaştığı Faktör Maddelerinin Aritmetik Ortalama, Standart Sapma, Serbestlik Derecesi, t ve p Değerleri

	GRUP	x	ss	sd	t	p
Faktör 1: Kaynaştırma Sınıf Kontrolü ve Kaynaştırmaya Karşı Görüşler						
M 12: Kaynaştırma öğrencisi bulunan bir sınıfta kontrol sağlamak, kaynaştırma öğrencisi bulunmayan bir sınıfta kontrol sağlamaktan daha zor değildir.	KD Alan	2,38	1,04	86	-	0.01
	KD Almayan	3,03	1,04			
M 18: Özürlü öğrencinin eğitimini en iyi şekilde gerçekleştirecek kişiler, özel eğitim öğretmenleridir.	KD Alan	3,25	1,18	86	-	0.01
	KD Almayan	4,27	0,76			
M 19: Özel sınıftaki ayrıştırılmış eğitim, özürlü öğrencinin toplumsal ve duygusal gelişimi açısından yararlıdır.	KD Alan	2,61	1,23	86	-	0.02
	KD Almayan	3,24	1,11			

Faktör 3: Kaynaştırmanın Yararları						
M 3: Kaynaştırmanın sağladığı toplumsal etkileşim, öğrenciler arası farklılıkların anlaşılmasını ve kabul edilmesini kolaylaştırır.	KD Alan	1,50	0,8 1	86	-	0.0 1
	KD Almayan	2,06	0,8 2			
M 13: Özürlü öğrencinin kaynaştırılması, sınıftaki normal öğrenciler açısından yararlı olabilir.	KD Alan	1,63	0,7 2	86	-	0.0 1
	KD Almayan	2,30	1,0 4			
M 16: Özürlü öğrenciye, normal sınıftaki tüm etkinliklere katılabilmesi için her türlü fırsat verilmelidir.	KD Alan	1,47	0,8 3	86	-	0.0 4
	KD Almayan	1,87	0,9 2			
Faktör 4: Engelli Öğrencinin Yeterliliği ve Kaynaştırmanın Faydası						
M 6 Normal sınıfta bulunmanın yol açtığı zorlu koşullar, özürlü öğrencinin akademik gelişimini hızlandırır.	KD Alan	2,92	0,9 7	86	-	0.0 1
	KD Almayan	3,63	0,9 9			
Faktör 5: Kaynaştırmanın Olumsuz Etkileri						
M 10 Sınıfta özürlü bir öğrencinin bulunması, normal öğrencilerin öğrenciler arası farklılıkları kabullenmesine katkıda bulunmaz.	KD Alan	1,60	0,8 2	86	-	0.0 1
	KD Almayan	2,27	0,9 4			
M.11 Özürlü öğrencinin kaynaştırılması, bağımsızlık kazanmasına katkıda bulunmaz.	KD Alan	1,56	0,7 3	86	-	0.0 1
	KD Almayan	2,18	0,8 0			

Tartışma

Bu araştırmada, kaynaştırmaya ilişkin ders alıp almamanın sınıf öğretmeni adaylarının kaynaştırmaya yönelik tutumları üzerinde etkili olup olmadığı incelenmiş ve kaynaştırmaya ilişkin ders almanın tutumları olumlu yönde etkilediği bulunmuştur.

Bu sonuç, kaynaştırmaya ilişkin bilgilendirmenin kaynaştırmaya yönelik tutumları olumlu yönde etkilediğini gösteren araştırma bulgularıyla paralellik göstermektedir (Gözün ve Yıkılmış, 2003; Yıkılmış ve diğ., 1998). Kayaoğlu (1999) da öğretmenlerin engelli çocukların eğitimine yönelik hazırlanmalarını ve bu konuda yeterli donanıma sahip olmalarının, olumsuz tutumları

beraberinde getirdiği ve kaynaştırma programlarının başarıyla uygulamasını güçleştirdiğini belirtmektedir.

Araştırmaya katılan ve kaynaştırma dersi alan sınıf öğretmeni adayları kaynaştırma konusunda yalnızca ders yoluyla bilgilendirilmişlerdir. Oysa tutum değiştirmede bilgilendirme programları dışında, engellilerle etkileşim kurma, film izleme, çalışma gruplarının oluşturulması, engelli konukların katılımıyla toplantılar düzenlenmesi, rol oynama ve empati kurma gibi tekniklerin kullanıldığı belirtilmektedir (Kayaoğlu, 1999). Sınıf öğretmeni adayları ve hizmetteki öğretmenlerin tutumlarının değiştirilmesinde sözü edilen tekniklerin de kullanılmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Ayrıca kaynaştırma dersi sınıf öğretmenliği lisans programlarında seçimlik ders olarak yer almaktadır. Bu nedenle sınıf öğretmenliği ve branş öğretmenliği lisans programlarında kaynaştırma

dersine zorunlu ders olarak yer verilmesinin, öğretmenlerin kaynaştırmaya yönelik tutumlarının olumlu yönde değişmesine ve bu doğrultuda kaynaştırma uygulaması başarısının artmasına katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Araştırma bulgularına göre, kaynaştırma dersi alma tutum puanlarındaki değişkenliğin .16'sını açıklamıştır. Bu nedenle sınıf öğretmeni adaylarının kaynaştırmaya yönelik tutumlarının, tutumları etkileyebileceği düşünülen farklı değişkenler açısından da incelenmesinin, tutumların değiştirilmesine yönelik düzenlemelerin yapılmasına yardımcı olabileceği düşünülmektedir. Bu çalışmanın araştırma grubu Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesinde 2004-2005 eğitim-öğretim yılında Sınıf Öğretmenliği Programında öğrenim gören 4. sınıf öğrencileri ile sınırlı kalmıştır. Bu nedenle araştırma bulgularının bu sınırlılık dikkate alınarak değerlendirilmesi uygun olacaktır.

KAYNAKLAR

- Bakanlar Kurulu, "Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname", Resmi Gazete, 23011 (6 Haziran 1997), 4-8.
- Batu, S. E. (2000). Kaynaştırma, destek hizmetler ve kaynaştırmaya hazırlık etkinlikleri. *Özel Eğitim Dergisi*, 2 (4), 35-45.
- Diken, H. İ., & Sucuoğlu, B. (1999). Sınıfında zihin engelli çocuk bulunan ve bulunmayan sınıf öğretmenlerinin zihin engelli çocukların kaynaştırılmasına yönelik tutumlarının karşılaştırılması. *Özel Eğitim Dergisi*, 2(3), 25-39.
- Gözün, Ö., & Yıkılmış, A. (2003). Öğretmen adaylarının kaynaştırma konusunda bilgilendirilmelerinin kaynaştırmaya yönelik tutumlarının değişimindeki etkililiği. *13. Ulusal Özel Eğitim Kongresi Bildirileri*. Ankara: Kök Yayıncılık, 120-136.
- Güzel-Özmen, R. (2003). Kaynaştırma ortamlarında öğretimsel düzenlemeler. A. Ataman (Ed.), *Özel eğitime giriş* (51-83). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Kaner, S. (2000). Özel eğitime giriş dersinin, öğretmen adaylarının zihinsel engellilere yönelik tutumlarına etkisi. *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Dergisi*, 1(1), 32-43.
- Kayaoğlu, H. (1999). *Bilgilendirme programının normal sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma ortamındaki işitme engelli çocuklara yönelik tutumlarına etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Kırcaali-İftar, G. (1998). Kaynaştırma ve destek özel eğitim hizmetleri. S. Eripek (Ed.), *Özel Eğitim* (17-22). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını, No:1018.
- Metin, N., & Çakmak, H. (1998). İlköğretim okullarındaki eğitimcilerin özürlü çocuklarla normal çocukların kaynaştırıldığı programlar hakkındaki düşüncelerinin incelenmesi. *8. Ulusal Özel Eğitim Kongresi Bildirileri*. Edirne: 128-139.
- Uysal, A. (2003). Kaynaştırma uygulaması yapan öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin Görüşleri. *13. Ulusal Özel Eğitim Kongresi Bildirileri*. Ankara: Kök Yayıncılık, 121-135.
- Yıkılmış, A., Şahbaz, Ü., & Peker, S. (1998). Özel eğitim danışmanlığı ve kaynaştırma dersinin öğretmen adaylarının kaynaştırmaya yönelik tutumlarına etkisi, *8. Ulusal Özel Eğitim Kongresi Bildirileri*. Edirne: 163-167.

EK - 1

BİLGİ FORMU

1- Yaşınız :

2- Cinsiyetiniz :

3- Mezun olduğunuz lise türü:

4- Uygulama yaptığınız sınıfta engelli öğrenci var mı ?

EVET () HAYIR ()

Cevabınız evet ise öğrenci sayısı : Engel türü :

5- Kaynaştırma dersi aldınız mı ?

EVET () HAYIR ()

6- Kaynaştırma dersi dışında özel eğitimle ilgili başka bir ders aldınız mı ?

EVET () HAYIR ()

Cevabınız evet ise dersin adı :

7- Ailenizde ya da yakın çevrenizde engelli var mı ?

EVET () HAYIR ()

Cevabınız evet ise yakınlık derecesi ?

Engelli yakınınızın engel türü :

EK - 2**KAYNAŞTIRMAYA İLİŞKİN GÖRÜŞLER ÖLÇEĞİ**

Bu ölçeğin amacı, sizin özürlü öğrencilerin normal eğitim ortamlarına kaynaştırılmasına ilişkin görüşlerinizi belirlemektir. Dolayısıyla, doğru cevapların neler olacağı kaygısından uzak, görüşlerinizi zihinsel engelli çocukların normal sınıflara kaynaştırılmasını göz önünde bulundurarak işaretleme yapmanızı rica ediyoruz.

Ölçekte yer alan her bir maddeyi, aşağıdaki anahtara göre cevaplayınız:

1. Tümüyle katılıyorum
2. Katılıyorum
3. Kararsızım
4. Katılmıyorum
5. Kesinlikle katılmıyorum

Her bir maddede size en uygun olan seçeneği, karşısındaki rakamı daire içine alarak gösteriniz.

1. Özürlü öğrencilerin çoğu ödevlerini yapmada yeterli çabayı gösterirler.	1	2	3	4	5
2. Özürlü öğrencilerin kaynaştırılması, kaynaştırma uygulamasında yer alacak normal sınıf öğretmenlerinin yoğun bir eğitim almalarını gerektirir.	1	2	3	4	5
3. Kaynaştırmanın sağladığı toplumsal etkileşim, öğrenciler arası farklılıkların anlaşılmasını ve kabul edilmesini kolaylaştırır.	1	2	3	4	5
4. Özürlü öğrencinin normal sınıfta davranış sorunlarını gösterme olasılığı yüksektir.	1	2	3	4	5

5. Özürlü öğrenciye normal sınıfta gösterilecek özel ilgi, diğer öğrencilerin zararına olur.	1	2	3	4	5
6. Normal sınıfta bulunmanın yol açtığı zorlu koşullar, özürlü öğrencinin akademik gelişimini hızlandırır.	1	2	3	4	5
7. Özürlü öğrencilerin kaynaştırılması, normal sınıf düzeninde önemli değişiklikler yapılmasını gerektirir.	1	2	3	4	5
8. Normal sınıftaki rahatlık, özürlü öğrencinin karmaşa yaşamasına yol açar.	1	2	3	4	5
9. Normal sınıf öğretmenleri, özürlü öğrencilerle çalışabilecek yetenektedirler.	1	2	3	4	5
10. Sınıfta özürlü bir öğrencinin bulunması, normal öğrencilerin öğrenciler arası farklılıkları kabul etmelerine katkıda bulunmaz.	1	2	3	4	5
11. Özürlü öğrencinin kaynaştırılması, bağımsızlık kazanmasına katkıda bulunmaz.	1	2	3	4	5
12. Kaynaştırma öğrencisi bulunan bir sınıfta kontrol sağlamak, kaynaştırma öğrencisi bulunmayan bir sınıfta kontrol sağlamaktan daha zor değildir.	1	2	3	4	5
13. Özürlü öğrencinin kaynaştırılması, sınıftaki normal öğrenciler açısından yararlıdır.	1	2	3	4	5
14. Özürlü öğrenci, normal sınıfta karmaşaya yol açabilir.	1	2	3	4	5
15. Normal sınıf öğretmenleri, özürlü öğrencilerin eğitimiyle ilgili yeterli bilgi ve beceriye sahiptirler.	1	2	3	4	5
16. Özürlü öğrenciye, normal sınıftaki tüm etkinliklere katılabilmesi için her türlü fırsat verilmelidir.	1	2	3	4	5

17. Özürlü öğrencinin sınıf içi davranışları, öğretmen diğer öğrencilere gösterdiğinden daha fazla sabır göstermesini gerektirmez. 1 2 3 4 5
18. Özürlü öğrencilerin eğitimini en iyi şekilde gerçekleştirecek kişiler özel eğitim öğretmenleridir. 1 2 3 4 5
19. Özel sınıflardaki ayrılaştırılmış eğitim, özürlü öğrencinin toplumsal ve duygusal gelişimi açısından yararlıdır. 1 2 3 4 5
20. Özürlü öğrenci normal sınıfta diğer öğrencilerden soyutlanmaz. 1 2 3 4 5